

38-ik sz. Szeptemb. 17. 1865.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja : 3 hasábos petsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1865.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
M. AKAD. NYOMDÁSNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „A pöriratok.“ (Elbeszélés.) *Kazár Emiltől.* — „Bücsu-érzetek.“ *Maddach Imrétől.* — „A nőtlenség.“ *Dr. Herczegh Mihálytól.* — „Egy német óras balvégzete Bokharában.“ *Vámbéry Arminiól.* — „A zsidók zsinata Nagy-Idán 1650-ben.“ *Sziklássy Gyulától.* — „Egy hét története.“ *Vadmay Károlytól.* — Ujdonságok. — Levelezés. — Vegyes köz-

lemények. — Irodalom. — Nemzeti színház. — Szerkesztői üzenetek.

Képek: „A pöriratokhoz.“ *Rajz. Jankó János.* — „Kmetty György, Izmail pasa.“ — „Vámbéry dervis öltözetében.“ (Fénykép után.) — „Vámbéri a bokharai tatár órásnál.“ — „Nevezetes névaláírások másolatai.“ Közli: *Lehóczky Ti-vadar.*

Levelezések.

Nagy-Kanizsa, szept. 13-án. (*Színészet*). Szuper Károly jól szervezett szintársulata körünkbe érkezett, s az előadások sorát Tóth Kálmán „Király házassodik“ jeles vígjátéka nyitja meg. Ezt követé „Szécsi Mária“, „Lelenc“, „Második Rákóczi Ferenc fogsága“, „Gályarab“ és a „Dalos Pista.“

A társulat női tagjai közül: Molnárné az anyai szerepekben, Pónori Róza az énekes szerepekben s Palotainé egyéb szerepekben a jobbak. A férfiak közül: a még mindig vigkedélyű Szuper, Föl-

desy fiatal szerelmes színész, Gonda drámai színész, és Füredi mint alakító színész az említésre méltóbbak. Átalában e társulat a közönségnek élvezetdus estéket ígér, ha t. i. nemzeti nyelvünk e sok nélkülözéssel küzdő bajnokainak igekezetét meleg részvétellel karolandja föl. Habár közönségünk buzgóságát kétségbe nem vonhatjuk, mindazáltal ez ügyet nemzetségünk érdekében az illetőknek melegebb pártfogásába ajánlani bátorokunk. Egyéb hireimet jövőre tartom fenn. Ha megengedik, akkor ismét kopogtatok. —y.

Vegyes közlemények.

⊙ (*Az erdélyi főkörmányszék vándorlása*). A nemzeti fejedelmek kora után Erdélyben föllállított kir. körmányszéknek az idők folytán a politikai irányok változása miatt gyakran kellett költözködni. Székhelyeül először 1693. máj. 18-án Fejérvár jelettetett ki; de már 1695. máj. 5-én Kolozsvárra tétetett át, hol azonban nem soká maradt, mert a mint II. Apaffi fejedelem Bécsbe vitetett, s mozgalomtól lehetett tartani, 1696. jun. 24-én ismét Fejérvárra tétetett át; honnan a Rákóczi forradalom előszelére 1702. dec. 12-én Rabutin Szebenbe, a főhadi parancsnokság gondozása alá rendelte. Itt kezdődött el az elhelyezés politikai jelentősége. A Rákóczi forradalom után szervezett gubernium a kiűtött pestis előtti menekvés ürügye alatt 1719. dec. 27-én ismét képesítve lett ugyan Kolozsvárra jöhetni; azonban előtérbe nyomulván a pragmatica sanctio kérdésének keresztlvitelére, e végre 1722. febr. 19-ére a hongyülést Szebenbe tették, s a főkörmányszéket újra átvitték. Ha apró vándorlásait leszámítjuk, Szebenben maradt mind addig, míg a VI. Károly, Mária Terézia és II. József probatétei le nem járták magukat; s mignem II. József cs. halála után megbukván a rendszer, az országgyűlés 1790-ben Kolozsvárra hivatott, vele együtt ájtött a főkörmányszék is. Az utóbbi években, mint tudva van kétszer vándorolt Szebenbe: a Bachrendszer és a Schmerling-provisorium alatt.

* (*Szerencsétlen lövés*). Kassán egy menyegzőt lövöldözésekkel akartak ünnepélyesebbé tenni. A völegény bement menyasszonyához és kérte, hogy jöjjen ki a vigadók közé. Ez vonakodott, mire a völegény tréfásan mellének szegezte a puskát és ismételte felszólítását. A fegyver véletlenül elszűlt, s a lövés mellén találta az ifju nőt. Három óra múlva meghalt, de utósó szavait is völegényét vigasztalta.

* (*Sajátságos menyegző*). Debrecenből írják, hogy

Szunyogdon egy izraelita pár nagyon különös menyegzőt tartott. Egy érmihályfalvi ifju ugyanis Szunyodra házassodott, s az ara mellé, a női hozományokon kívül, pótlékul 300 osztr. fot ígértek a leány szülői. Eljött menyegzői nap, a völegény fényes násznéppel a jó három mértföldre eső Szunyodra 8 szekérrel arajaért elmegy; az eskü annak rendje szerint megtörténik, a lakadalmat is nagyban megülik. És midőn már azon percen van a dolog, hogy az arát a völegény, karjai közé ölelve, haza hozza, az ígért 300 frtot akarja felvenni, mint megígért „baares geld“-et; a leány apja kötvénnyel akar fizetni. A pénzre számított völegény erre meghökken s lett láрма és kellemetlen perlekedés. Utójjára mit volt mit tenni: a csalatott völegény a kötvénnyel is megelégedetnek nyilvánította magát, de csak azon szilárd nyilvánítás és követelés mellett, hogy a kötvény, két elfogadható kezességgel is aláírva legyen. Erre aztan iszonyu láрма és veszekedés támadt s a menyasszony apja mind a női hozományok, mind a kötvény adását megtagadta. A völegény már hajlandó volt a csupa női-ruha s butorhozományok kiadása mellett is aráját birtokába venni, de miután ezt is megtagadták, aráját ott hagyta s a fényes násznép, menyasszony nélkül nagy kedvetlenül ment vissza. Majd néhány nap múlva a völegény tudatván a szüléssel elváltási szándokát: amár ekkor magukba szállott szülék megbánva tettüket, kiegyenlítették az ügyet, a női hozományokat kiadták s a két ifju már egymást boldogítja.

= (*István főhg Franzensbadban*) időzéséről azt írják egy prágai lapnak, hogy a főherceg mindekelőtt a legszigorubb incognitot törekszik fenntartani. Magán kocsin érkezett oda, s a város előtt leszállva, mellékutakon a kerteken keresztül ment azon egyszerű házhoz, melyben lakott volt ott 1847-ben is. E házba érve, azonnal a konyhába sietet, hogy a ház tulajdonosait a Pontini há-

Első évi folyam.

38. szám.

Szeptember 17. 1865.

A pöriratok.

Elbeszélés.

Kazár Emilől.

(Folytatás.)

Csehi urat meglepte Berényi újabb határozata.
— Ön valami nyomós adatokhoz jutott, melyek kétségtelenné teszik a győzelmet?

— Nem; csak arra a meggyőződésre jutottam, hogy igazságos ügyet fogok védelmezni. Tudja-e ön, hogy zajt fog költeni, ha megnyerjük.

— És senki sem fog beszélni fölöle, ha elvesztjük.

— Én reményelek.

Berényi ismét elővette a szekrényből a nagy halmaz papírnyalábokat, másokat tett félre éretők s föl nem állt addig az asztaltól, míg át nem olvasta az egészet.

Az a szöke fej, göndör fürteivel, kék szemeivel mindig íróasztala mellett volt; az a fehér kéz, mely

oly gondosan füzte egybe a virágokat, a foszlányos szelű papírok lapjait forgatta. Bármerre tekintett, ott látta arcát. Az a bronz angyalfő, melynek szárnyaira az író-

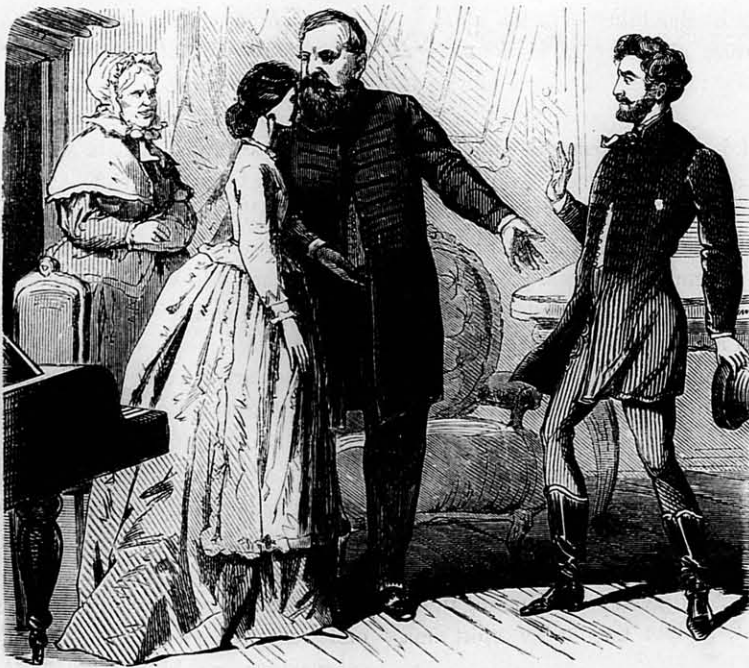
tollakat szokta tenni, az ő vonásait vette föl. A betűk sokszor összefutottak szemei előtt, s a papíron is ott volt a kedves arc.

Mikor végig olvasott mindent, nagyon elégtelen volt. — Most érezte csak, hogy ígéretét nagy föladat lesz beváltani, s ő mégis be akarta váltani.

Egyszerre valami átvil-

lant agyán. Arca földerült, s hirtelen fölnyitotta az ajtót, melyen át Csehi ur elegans alakját lehetett látni.

— Holnap Berlinbe megyek.

„A pöriratok“-hoz. (Rajz. Jankó János.)

Csehi ur nagyon megütöközött ezen.

— Miért kedves barátom?

— A Zágonyi-ügyben.

— Lánchordtát, de mit csinálok én addig a többivel?

— Várni fognak.

— Talán ott akar adatokat fürkészní?

— Csak is ott találhatók.

— Ön nagy gondot fordít ez ügyre.

— Gondolja meg csak ön, mily nagy diadal lesz megnyerni.

— Meddig akar Berlinben maradni?

— Nem tudom.

A mint elhatározta, Berényi már másnap Berlinbe utazott. Senkinek sem szólott valódi céljáról, még Csehi urnak sem.

Berényi a pöriratokból tudta, melyik évben tartózkodott Zágonyi Dezső Berlinben.

Első teendője volt, hogy fölkereste a rendőrséget és Zágonyi egykori szállásai után tudakozódott. Kijegyezte mindeniket magának, s úgy találta, hogy rendszeren két szállást tartott. Az első kiindulási pont megvolt. Most már fölkereste a házat is, s azokban mindenütt a házfelügyelőt.

— Emlékszik ön még Zágonyi Gerőre, a ki itt a második emeleten lakott négy szobát, körülbelül husz év előtt.

— Én husz év előtt Berlinben sem laktam.

— Nincs a házban oly lakó, a ki akkor már itt lakott, vagy a régi felügyelő, avagy a ház ügyvéde nem él még?

— Egy régi lakó van a harmadik emeleten; beszédes öreg asszony, itt született és itt is fog meghalni.

— Berényi fölkereste ezt a lakót, s tudakozódott Zágonyi felől. Ez emlékezett reá.

— Nem tudná asszonyom megmondani, mennyit fizetett Zágonyi a kérdéses négy szobáért?

— Pontosan nem mondhatom; most 400 tallérnál többet fizetnek érte, akkor körülbelül 300 lehetett ára.

— Ön ismerős e háznál. Még mindig a régi ügyvéd van-e itt?

— Már nem, de még él.

— Köszönöm. Fel fogom keresni.

Ezt is fölkereste. Az ügyvéd pontosan meg tudta nevezni az összeget, melyet tizenöt év előtt ama szobákért fizettek.

— Adja ön írásba, hogy Zágonyi Gerő 300 tallért fizetett itt szállásért, s hogy másfél évig lakott benne. A rendőrségnél ennyire van az idő bejegyezve. Nem volt ön közelebbi ismeretségben vele. Legyen szives elmondani mindent.

— De ismertem, egy vendéglőben étkeztünk.

— Megvan még ez a vendéglő?

— Meg uram, nálunk virágoznak a vendéglők, vendéglőse is él. Különben már akkor is első rangu vendéglő volt, egy talléron alól a legszerényebb étvágyat sem lehetett lecsillapítani. Mi bizon derekasan éltünk Zágonyi urral, öt tallér elment egy ebédre minden nap.

Berényi utasítást kért, hogy hol találhatja föl a vendéglőst, s miután az utasítás nyomán föltalálta, komoly, ünnepélyes hangon kérdezősködött Zágonyi felől. Zágonyi Dezső, úgy látszott, nem mindennapi ember volt, a hol megjelent, mindenütt széllel járt, s megtudta magát különböztetni, úgy hogy a merre járt, rendszeren emlékeztek reá. A vendéglős előtt különösen jó emlékezetben maradt, igen elevenen emlékezett reá. Különben ez nem volt csoda. Zágonyi tíz évig tartózkodott Berlinben, hol némi rokonsága is volt anyja testvéréről, ki egy előkelő porosz hivatalnok neje volt. Egész ott tartózkodása alatt rendes vendége volt az említett vendéglősnek, még akkor is, mikor már megnősült.

— Komoly ügy hozott ide, önnek föl kell engem világosítani, mennyit költhetett el önnél körülbelül Zágonyi Dezső; többet ne mondjon, csak a valószínű összeget, miután erről írást kell adnia.

— Zágonyi ur eleintén két-három tallért költött egy ebédre, később többet. Megálljon csak! A napokban két havi számla akadt kezembe, melyek Zágonyi ur költségeiről tájékozást nyújtanak. Egyik az első, másik a későbbi évekből való.

A két számla előkerült. Az egyik a havi kiadás 270 tallért tett; ez abból az időből való volt, mikor Zágonyi még szerényebben élt; a másik számla már 480 tallérra rugott. Berényi eltette a számlát s néhány hitelesítő sort kért a vendéglőstől.

Utána járt a fiatal ügyvéd, hogy lehető pontosan megtudhassa, mennyi kiadása lehetett Zágonyinak naponkint. Régi szállásain mindenütt megjelent, s addig kutatózott, míg valaki visszaemlékezett a gazdag magyarra. A háziur, a házi ügyvéd, a házfelügyelő, vagy valamelyik lakó megadta a felvilágosítást. Egyik adat a másikhoz vezetett nyomba; a házfelügyelő ismerte az inast, az inas emlékezett még a szabóra, órára, ékszerészre, kocsigyárosra, s a ki ezek közül életben volt, emlékezett ismét másokra is, kikkel Zágonyinak összeköttetései valának. Így emlékezett az ékszerész egy fiatal nőre, ki ugyan megvénült már azóta, de akkoriban ünnepelt táncosnő volt, s Zágonyi külön szállást tartott számára.

Berényi fölkereste e nőt, s a törvény nevét említve, fölszólította, adjon némi fölvilágosítást arról, hogy ékszerekben s egyebekben mennyi értékű ajándékot nyerhetett Zágonyitól.

Az így kipuhított összeg igen nagyra rugott. Többé lehetetlen volt kételkedni, hogy Zágonyi Dezső elpazarolta osztályrészét, pedig ez összegből még hiányzott az, mit családja fentartására kellett fordítani. Középszerű számítással hozzá adva ezt is, az óhajtott összeg már meg volt közelítve. Világosan említették pedig azt is, hogy Zágonyi szeretett játszani.

Több hét tölt el, mióta Berlinben tartózkodott a fiatal ügyvéd és szorgalmasan fürkészte Zágonyi Dezső előéletét, mikor újabb és csalhatatlanabb bizonyítékok szerzése jutott eszébe. Eddig még nem is gondolt a postára, mely Zágonyinak a pénzküldeményeket szállította hazájából. Az ily küldeményeket könyvbe jegyzik föl, s a könyveket megőrzik.

Nem kis utánjárásba került, míg hozzá juthatott a postai jegyzőkönyvekhez. Egész könyvtár volt ez, telve óriási kötetekkel, melyeket végig kellett lapozgatni a legnagyobb figyelemmel. Berényinek volt türelme hozzá átnézni sorról sorra a kérdéses évek jegyzőkönyvét. A fáradtság eredménye nem maradt el. Zágonyi Dezső neve sokszor megfordult ott, s neve után be volt jegyezve az összeg is. Egy heti folytonos munkát vett igénybe kijegyezni a jegyzőkönyv lapszámaival, a kötet megnevezésével, hogy hitelesen hivatkozassék reá. A keresett összeg világosan megvolt, sőt több is. Most már nemcsak meg lehet határozni, mennyit költött az ifjabb Zágonyi, hanem el is lehet sorolni, mire költötte el.

Zágonyi Gerő meg fogja nyerni pörét, visszakapja vagyonát, a családot ismét fény és kényelem veszi körül. Be fog következni azon pillanat, mikor elmondhatja; „én visszaszereztem mindent!” s a szőke gyönyörű arc hálás tekintettel fordul feléje, s talán kezét nyujtva, meg is fogja köszönni fáradságát.

Itt elkomorult. Vajjon csak hálás tekintet és csak egyszerű köszönet lesz, a mi reá vár, más semmi? A közös érdekek e családhoz fűtéek, ő visszaszerezte fényüket, vagyonukat: remélhet!

Most már türelmetlen volt, szenvedélye égebbé vált.

Két havi távollét után érkezett vissza Pestre, hol Csehi ur már nyugtalanul várta és nem egyszer megbánta, hogy elfogadta a Zágonyi-pört. Berényi azonban eredménnyel járt s ez tökéletesen kiengesztelte az ügy iránt, melytől most sok

mindent várt, a többi közt azon hatást is, melyet az ügy fordulta fog előidézni, s a bálványutcai iroda ismét nevezetes próbáját adja jóhírének. Csehi ur azonnal hozzá is kezdett a hír terjesztéséhez, titokteljes, nyomós kifejezésekkel készítve elő mindenkit a Zágonyi-pör fordultára, bár körülményesen még el nem is mondhatta az egészet.

Berényi alig töltött megérkezése után egy napot Pesten, Zágonyi Gerőhöz ment, hogy személyesen tudósíthassa mindarról, a mit eddig tett. Habár e pörös ügy vezette Zágonyihoz, mégis egész uton alig gondolt reá, s minél közelebb ért a mogorva kastélyhoz, annal inkább meggyőződhetett, hogy nem az ügy hozta ide. A régi urilak megpillantására erősen dobogott szive, szemeit rászegezte, ez volt a legérdekesebb pont most, melyet a környéken láthatott.

Végre behajtott a szekér az alacsony boltozatu kapu alatt. Berényi kiugrott belőle, s mikorra valaki előjött a szekérezőre, már a folyóson Zágonyi szobája előtt állott. E szobában ajánlta föl minden szorgalmát és igyekezetét, itt ígérte meg, hogy Zágonyi Gerőnek visszaszerzi javait. Most már beválthatja ígérését.

Zágonyi Gerő nejevel volt a szobában, mikor Berényi belépett. Gerő ur kérdő tekintettel fogadta.

— Győzelmünk bizonyos!

Ezek voltak Berényi üdvözlő szavai s kellemes benyomást tettek. Gerő ur intett nejének, hogy hagyja egyedül őket, a fiatal ügyvédet pedig kérte, hogy nyujtson fölvilágosítást mindenről, a mi azóta történt.

Berényi röviden elmondott mindent.

— Uram, ön oly sokat tett ügyemben, hogy soha sem róhatom le. Láthatja ön, kellemes hirei mennyire átváltoztattak s így gondolhatja, mily fontosaknak tarthatom mindazt, a mi összefüggésben van velök. Öcsém érzékenyen megsértett, mikor testvéri érzelmeimet kétségbe vonta, most majd tudni fogom, mit kell cselekednem.

Zágonyi melegen megszorította az ügyvéd kezét, ki e pillanatban nagy dolgokat forgatott elméjében és szívében, melyek kevés összekötetésben voltak azzal, a miről most beszéltek.

Zongora hangja hallatszott át a másik szobából. Berényi sejtette, hogy ki zongoráz. Szótlanul ült székén s engedte beszélni Zágonyit, ki most szerencsére nagyon beszédes is volt, hanem lehetetlen volt eltitkolni Berényinek, hogy nem igen hallgat szavaira s a zongora foglalja el egész figyelmét.

— Ön a zongorát hallgatja? — kérdezte Gerő

ur. — Leányom játszik, s ha önnek nincs ellenére, menjünk át a szomszéd szobába.

Ezzel karon fogta az ügyvédet és bevezette a szomszéd szobába. Mily régen várt Berényi e pillanatra! most már megismerkedhet és beszélhet vele. Ez nevezetes pillanat volt, a fiatal ember soha sem fogja elfeledni.

A zongora előtt ült Zágonyi Gerő leánya, egy magas, érdekes arcú barna hölgy, halvány beteges vonásokkal. A mint fölállott Berényi üdvözlésére, a fiatal ember bámulva lépett hátra. Nem ezt az alakot, nem ezt az arcot kereste ő itt. Ezzel most találkozik először, s ő egy ismerős kedves arcot keres.

— Leányom! — mond Gerő ur [az ifju hölgyre mutatva.

Tehát nem lehetett kételkednie, hogy ez Zágonyi Gerő leánya, csalódása világos lett. Meghajtotta magát, de szólni nem tudott; az erőszakolt nyugodtság is nagy fáradságába került.

— Berényi jó hírekkel jött. Gabriella te is örülni fogsz — szolt ismét Zágonyi, — ha megtudod, hogy nemsokára elhagyjuk e fészket, mert ismét gazdagok leszünk; és ezt mind Berényi urnak köszönhetjük.

Az ifju hölgy mosolygva nyujtotta az ügyvéd felé kissé sovány kezét.

— Köszönjük buzgalmát Berényi ur.

Ime, a mire vágyott, megtörtént. Hányszor gondolt e jelenetre dobogó szívvvel. De a kézzsoritás, a meleg szavak hidegen multak el.

(Vége következik.)

Búcsu-érzetek.

— A költő kiadatlan hagyományaiból. —

Álltam ősi háznak ajtajában,
Vándorbot volt reszkető kezemben,
Ámde felvidultam, mert a férfi
Sorsa, hogy csatát próbálni menjen.
Hisz ha karja lankad, vérzik melle,
Majd e ház lesz ismét nyugta, — enyhe.

Búcsuzám gyöngéd szívü anyától,
Áldást hinte s könyeket fejemre.
Oh de hisz hogy fészkből kiszálljon
A fiu, ez vár minden szülőre, —
Gondolám, s ha fényvel visszatérek —
Mily öröm lesz a kedves szülőnek.

Elszakadtam egyetlen baráttól,
Hej, nehéz volt e perc életemben.
Ah de olyan önző lett-e e szív —
Gondolám, — hogy szinte szégyeneltem.
Életpálya nyílt a jóbarátnak,
Ez vigasztalt s könyeim elálltak.

Válnom kéne kedves lányka tőled
S nem vigasztal pályád ragyogása.
Hisz neked nélkülöm, drága lélek,
Istennek sem kellene világa.
Elhervadnál, mint virág, ha jó tél,
Nélkülem ki élni elfeledtél. —

Nem vigasztal, hogy sorsunk folyása,
Mint szülőtől, tőled messze lenni,
Nem vigasztal, hogy ha koszorúval
Megjövök, fog örömet szerezni.
Nem néznéd te fényes koszorúmat,
Csak, hogy éltünköl mi sok lehervadt.

Nem vigasztal, hogy ha a világban
Lankad e kar, és lelkem szerelme,
Házammal megellek téged is lány,
S majd öled lesz e kebelnek enyhe.
Oh a ház, a kő dacol a véznek.
Lány, — tavasz, — ifjuság elenyésznek.

Madách Imre.

Kmety György (Izmail pasa.)

Midőn e hirneves, Európszete ismert hazánkfia arcképét halála után csak ötöd hónapra közzöljük, holott azt a világ első képes lapjai már egy évnegyed előtt adták hasábjaikon, mentsenek ki minket e mulasztásunkért az akkori megszorított sajtóviszonyok.

Kmety György tábarnok, a ki Izmail nevet vett föl a mint török szolgálatba lépett, 1814-ben Pokorágyon, gömörmegei Rimaszombathoz közel eső faluban született, a hol atyja protestans lelkész volt.

Mintegy öt—hat éves korában elvesztvén atyját, nagybátyja Schulek János, szintén lelkész Nyiregyházán, vette át nevelését, s elsőbben a helybeli iskolában, majd az eperjesi ev. collegiumban, s később a pozsonyi ev. lyceumban tanult.

Itt ő is versenyzett a német egyetemek meglátogatásáért, és sikerrel; de az e fölött rendelkező bizottság egyik lelkésztagjának hibája miatt, az erre megkivántató díj esetlegesen egy más, hasonló nevű ifjunak adatott. Ezen körülmény — a mint mondják — oly leverőleg hatott Kmetyre, hogy

felhagyott ismereteinek ezen tudományos pályán leendő gyarapításával.

Bécsbe jött, s ott katonai képezdébe lépett, hogy magát e pályára képezze.

1833-ban tétetett át először a 19. számú magyar gyalogezredbe. Előléptetése csak lassan sikerült, s 1848-ban egy szakasz vezényletével bi-

Törökországba bujdosott, s Aleppóban lakott 1851. végeig, a mikor többekkel Angliába ment.

Az orosz háború kitörésekor 1853-ban visszatért Törökországba, s felvevén a török öltönyt, egy anatóliai hadosztály parancsnokává neveztetett. Erre Kars vár védelmét vezérlette s nagy ügyesség- s vitézséggel tartotta vissza az ostromlók túl-

Kmety György (Izmail pasa.)

zatott meg saját ezredében, melynek feladata volt az alvidéki mozgalmat elnyomni.

Kmety ezután részt vett az egész 1848–49-ki hadjáratban, hol nemcsak személyes bátorsága által tünt ki, — több seb borítván testét, — de kiváló vezéri tehetségei is csakhamar nevet s tábornoki rangot szerzének neki.

A világosi fegyverletétel után Kmety szintén

nyomó erejét, Fenwich Vilmos tábornok megérkezéig.

1855-ik év szeptember 29-én a Taknan hegyei közt vívott csata, mely a 30,000 főből álló orosz tábornok tevé — Kmety legkitünőbb diadalai közé tartozik. Végre Törökországbani hosszabb tartózkodása után mint Izmail pasa, zultáni nyugtázzal ismét átköltözött! Londonba, hol ez év ta-

vaszán, ápril 25-dikén sokat hányatott életét örök nyugalommal váltotta fel.

Kmetyt, ki azon vallást, melyben született,

soha sem hagyta el, rang jához s hirnevéhez méltólag fényesen temették el a kensal-greeni prot. sírkertben.

A nőtlenség.*)

Ez tiszteletreméltó, ha magasabb szempontnál fogva követeltetik, mint a papok nőtlensége; szükség szerű: mint a katonáknál és szegény embereknél, és szégyenletes a gazdag agglagényeknél, kik nőtlenségüket elleplezhetik ugyan, de nem védelmezhetik, és a házasságnak ugyszólván csak nevével is félnek. — A természet ugyanis ép úgy megszabta a nősülés, mint a születés szükségét, s a férfinak már természetével forrott az össze, hogy keresse a hölgyet, hogy válaszon ki közülök magának egyet, ki őt szerelmével boldogítsa és házának gondviselője s oly élettársa legyen, ki legkedvesebb gondolatait megérti, törekvéseiből csatlakozik és fájdalmait megosztja vele. Azért a természet törvénye ellen cselekszik, és a mennyiben az ember nősülés által gyermekeiben halhatatlannal: *halhatatlan emlékezettől szándékosan fosztja meg magát az, a ki nőtlen marad.* — Ez okból a nőtlenség már a régi világban bizonyos személyi és vagyonbeli hátrányokkal volt összekötve. Így például a görögöknél, különösen Spártában lealacsonyító büntetés alá vettek az agglagények; minden télen a felsőbbség parancsára kötelesek voltak a nyilvános téreken meztelenül futkosni és magukra gúnyverseket énekelni. Plató törvénye szerint pedig minden férfi tartozott 30—35 éves koráig megnősülni; különben pénzbüntetésre ítéltetett és gyalázatra méltónak mondatott ki. — A rómaiaknál is már a köztársaság idejében *szégyenrovás* alá estek az olyan férfiak, kik a nősülésre alkalmas időben nem házasodtak és a *censorok* (erkölcsbírák) az agglagényektől büntetésképen ugynevezett *asszonydíjt* (aēs uxorium) követeltek; míg ellenben a házások bizonyos előnyökben és tiszteleti kitüntetésekben szoktak volt részesíttetni. Azonban Augustus császár, midőn a triumviratus megszüntetésével az egyeduralmi kormányt átvette, már tevőleges eszközökről is gondoskodott a házasságok előmozdítása végett, — így akarván Róma népességét, mely a folytonosan dúló polgárháborúk alatt igen megfogyott volt, szaporítani. Törvényt tett azért közzé, „Lex Julia et Papia Poppea“ név alatt, mely által a házás

embereknek, különösen pedig az atyáknak jutalomképen kiváló előjogokat (jus trium liberorum) adott, ha három törvényes gyermeket fölmutatni tudtak; míg ellenben a nőtlenek különböző büntetésekkel fenytettek, p. o. a végrendelet útján őket illető osztályrészt nem örökölhették, hacsak a végrendelet kihirdetése után száz nap leforgása alatt meg nem nősültek. Ezen törvény utóbb Camillus és Posthumius censorok azon hozzátételével bővítették, hogy: „azok pedig, a kik nőtlenül vénültek meg: minden öröklött és szerzett javaiktól a kincstár részére fosztassanak meg;“ — és hatályban maradt egész N. Constantin, illetőleg Justinian császár koráig, a mikor már a papi nőtlenség tiszteletreméltósága általános méltánylatot nyert. *A németeknél* is voltak nőtlenségi törvények, de náluk a férfi agglagénynek csak akkor tekintetett, ha már az ötvenedik életet is meghaladta s még mindig nőtlen életet élt. Szerintük az agglagény minden hibéri és szerzeményi java az országfejedelemre szállt.

Nemzetünk törvénykönyveiben azonban ilyen irányu rendeleteket hiában keresünk; országgyűléseink ugyanis ép úgy, mint az országos szokás sohasem tartották szükségesnek büntetést szabni a nőtlenség ellen, — részint azért, mert a magyar ember a hölgyeket kiválóan tisztelte és szerette mindig és keble sugalmát követvén, a házasságban a boldogság viruló paradicsomkertjét látta; — részint pedig, mert azon okok, melyek másutt a kormányt a nőtlenségi törvények hozatalára kényszerítették (mint a férfiaknak és nőknek a pillangó élet iránti előszeretete; az asszonyok költséges fényűzése és pazarlása, úgy szintén az örökségre ásinkozó rokonok és nem rokonok azon behizelgő kedveskedése, mely által az agglagényeket cirogatni és részükre csábítani szokták), hazánkban, hála Isten! sohasem forogtak fenn. Csúpan egyetlen intézkedésről van tudomásunk Magyarországon a nőtlenség, illetőleg a házasságnélküli élet ellen s ez is *magán* intézkedés. Daruvári gróf Jankovicsné sz. nemeskéri Kiss Katalin asszony t. i. áthatva levén azon gondolattól, hogy: a „nőtlen család kipusztul“, 1792-ben a most is virágzó *Kiss-Jankovics alapítványt* létesítette, célja levén a Kiss-Jankovics család férfi tagjainak a

*) Mutatvány szerzőnek sajtó alatt levő nagyobb munkáiból.

nősülést, nőtagjainak pedig a férjhezmenetelt biztosítani s egyszermind a gyermekek taníttatását és kiházasítását megkönnyíteni. A családi pénztárból úgy a leány, mint a fiu a *hetedik* évtől kezdve évenként nevelési díjt huz s a fiu 24 éves

korában és a leány férjhezmenetelekor egyszermindenkorra tekintélyes összegű végkielégítési, illetőleg kiházasítási díjt örököl; az életben maradt hitves pedig, ha szegényebb sorsu, özvegyi tartásban részesül.

Dr. Herczegh Mihály.

Egy német órás balvégzete Bokharában.*)

Midőn Bokharához közel értem, eltört iránytűm üvege; ez oly alakú volt, mint az óra, s utazásomban gyakran lényeges szolgálatot tett. Európai olvasóim előtt iránytűnek nevezem, de kolduló utitársaim előtt, mint dervis, kiblenumahnak adtam azt ki, azaz oly eszköznek, melylyel minden buzgó muzulman el van látva ha utra kel, minthogy ez mutatja meg azon irányt, a merre fekszik a két szent város: Mekka és Medina, a mely felé térdelnie kell, hogy elvégezze szokásos imáját.

A mint állomásra vagy nyughelyre érkezünk, éjjel vagy nappal, mindig meg volt nekem engedve, hogy a kiblenumah segítségével tájékozom magamat e szent városok iránt; de én szükségből oly sokszor vettem elő ezen eszközt, úgy utközben, mint az állomásokon a kellő irány megtartása végett, hogy szemem világa gyanánt kellett azt őriznem.

Bokharában alig van óra, s óraművest is alig lehet találni; félni kezdtem tehát, hogy bajos leendő iránytűmre új üveget tetetnem. Soká tudakozódtam, míg végre megtudtam, hogy bizonyos karaván-szerájban van egy ügyes kézműves, de mivel az ily művész itt ritka és ügyességét igen magasztatálák: nekem, szegény kolduló barátoknak nem lehetett volna vele iránytűmre új üveget tetetnem. — „Ha sok pénzt nem adhatok neki!“ gondolám magamban, „adok neki áldást bőven“ s azonnal utnak indultam, hogy fölkeressem a tatár mechanikus műhelyét.

Soká jöttem-mentem ide s tova, míg a karaván-szerájt megtaláltam. Hosszu, sötét ösvény vezetett lakához. A mint az ajtót kinyitottam, csudálkozva vevém észre, hogy csinos szobában vagyok, melynek falai fehérek, olajos papírból készült ablakokkal. Az európai szokások ily vonásai megleptek Tatárország egyik fővárosában; s még inkább zavarba jöttem, midőn egy asztalt s széket vevék észre, mely utóbbin egy ember európai öltözetben ült,

kényelmes főveggel s háttal fordulva felém, szorgalmasan dolgozván.

Szelam aleikum! „Béke veled!“ mondtam hangosan, s leültem, a legnagyobb zavarban levén a felől, ki lehet e rejtélyes kézműves.

Miután elmondta a dervisek szokásos imáját, megfordult, s tatár arcvonásai oly jellegzők voltak, hogy e tekintetben nem csalódhattam; de kíváncsiságom öltönyén s butorzatán függött. A mint a tatár félbehagyá munkáját, következő beszélgetést kezdett:

— Jól vettem ki beszédedből, hogy Konstantinápolyból való vagy? Mi dologban jársz itt? Nálatok ügyes órák is vannak? Kedvesb dolgot tetél volna velem, ha rugókat s kerekeket hozasz, mint ez eltört művet itt.

— Ah, felelém, — igen bajos lett volna azt tenem ily hosszú utra. De mondd meg, miként tanultad meg ezen mesterséget, ha soha sem voltál Konstantinápolyban?

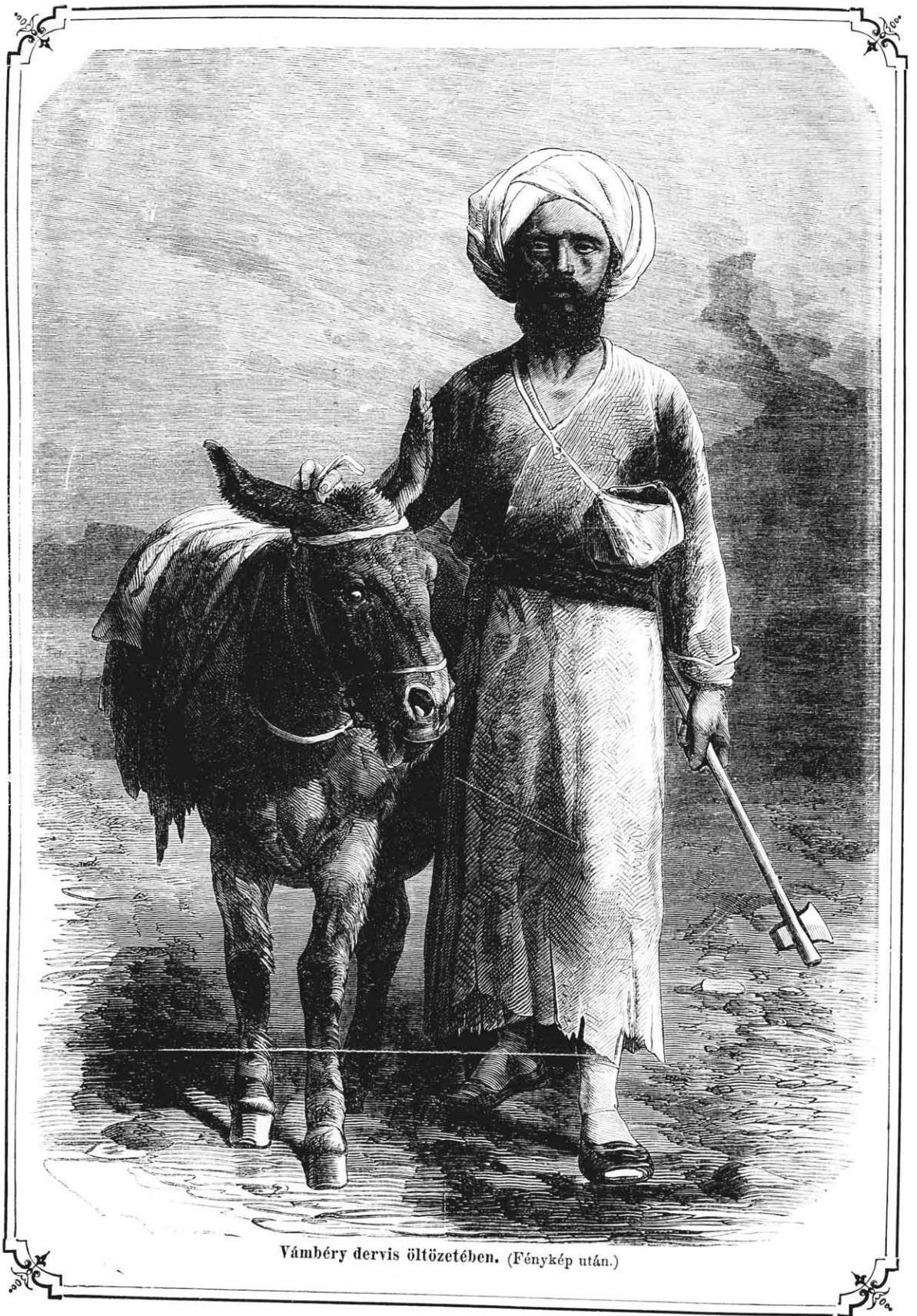
— Soha sem voltam kint Bokharából. Én e mesterséget egy európai idegentől (hitelentől) tanultam, a ki itt lakott három évvel ezelőtt, Naszrullah emir idejében. Szorgalmas, s kitünő kézműves volt, s nem holmi elvetemült hitetlen, s a kit a kegyes emir csak azért öletett meg, mivel megkísérlé hazájába visszamenni, bár ezt rég megiltá neki. — Tudod, hogy Bokharában minduntalan járnak különféle áruhában idegenek, kik a szükséges ismeretek megszerzése után lopózdva ismét visszatérnek honukba.

Bármennyire vágytam is többet hallani, tovább nem kérdezősködtem az után, miként fogták el az idegen órást? Mégis tettem pár célzást, s a tatár elmondá, hogy mestere gyakran napokig sem hagyta el szobáját, és sokat olvasott azon könyvből, mit halála után az emir elvett.

— Épen a hol ülsz. — folytató a órás, — ott szokott ő aludni, s a mint reggel felébredt, letérdelt azon írás előtt, a mi a falon fejed fölött írva van, s így végezé imádkozását.

Ezen szavak: „A mi a falon fejed fölött írva van“, egyszerre a legnagyobb izgatottsággal s kínos várakozással töltötték el. Nekem, mint dervisnek

*) E kis episod, mely Vámbéry „Közép-ázsiai utazása“-ban nincsen benn, szerző szívességéből a „Hazánk“-ban s egy nagyon elterjedt angol lapban egyidejűleg jelenik meg. Szerk.

Vámbéry dervis öltözetében. (Fénykép után.)

veszélyes lehetett volna elárulnom kíváncsiságomat.

Összeszedtem magam, a mennyire csak lehetett, s a nélkül, hogy helyemről kimozdultam vagy többet szoltam volna, átnyújtám neki iránytűmet, hogy javítsa ki, s tükröt kértem tőle, hogy hadd láthassam, mi okozott szememben oly égető fájdalmat.

Kezembe vettem a nagy jelentékenységi üveget, s remegve tekinték bele, hogy meglássam benne visszatükröződés útján a fejem fölötti írást.

Szerencsére tudtam uralkodni magamon s lecsillapítam felindulásomat. Folytattam a beszélgetést. Mindamellett is nem tudtam meg sokkal többet ezen szegény kézművesről, mint azt, hogy Kabulból jött ide, s itt megöletett; hogy német volt, s hogy ügyes keze által, mintegy két ezer tengit szerzett, a miért a pénzsóvár zsarnok megölette. A tatár órás szavaiból kivettem, hogy ez ember kegyelettel ragaszkodott mesteréhez. Előitem, a ki vele szemben ülve, szent embernek látszottam, félt kimutatni a hitetlen iránti szeretetét, de ez ki-

Vámbéry a bokharai tatár órásnál.

Kevés keresés után csakugyan találtam egy sor igen vékony német gyors írást, s abból e szavakat olvastam:

„Az Atyának, Fiúnak s Szentléleknek nevében.
Amen!”

Elbámultam s reszkettem. A tükrök még mindig kezemben volt, s minden erőködésemet dacára arcom elhalványodását nem voltam képes elrejteni.

Iszonyu küzdelem keletkezett bennem, félelem s kíváncsiság között. E néhány szó nagyon meghattott.

vehető vala nemcsak szavaiból, de azon gondoskodásból is, a mit az annak hagyományából megvásárolt ruhák s butorokra fordított. Semmi sem volt helyéből megmozdítva, megváltoztatva, s a mi mindenekfölött legkülönösebb, az írás nem volt kitörölve a falról; talán ha mertem volna közelebbről tudakozódni, nevét is megtudhattam volna. De miként lehetett ezt dervis létemre Bokharában tennem!

De még soká, igen soká szemem előtt lebegett hosszú utazásomon a német órás szerencsétlen végzete.

Ha később ugy lelkem elé állítottam kis kalandomat: úgy tetszett, mintha látnám a jámbor németet, mily áhitatosan térdepel, s e vad rajongók közepett anyai nyelvén hogyan fohászkodik fel azon szellemhez, a ki mindenütt jelen van. Mily égetők lehetnek szenvedései, midőn szobájából a vesztőhelyre hurcolák!

Egy évvel azután, a mint visszatértem Persián keresztül Európába, Tabriszben hallottam egy ott

megtelepült némettől, hogy a szerencsétlen óras balsorsa nem volt előtte ismeretlen, mert erről egy bokharai hadsi (mekkai zarándok) értesítette.

Azon olasz, kivel dr. Wolff középázsiai utazásakor Bokharában találkozott, jelen volt a kivégzésen. Valószínűen hasonló sors várna minden európaire, a kit ügyessége képessé tenne itt meggazdagodni. *)

Vámbéry Ármin.

A zsidók zsinata Nagy-Idán 1650-ben. ¹⁾

Azon éber vágyakodás, melylyel a zsidók a babiloniai fogság és országuk elpusztulása óta a „Messiás” iránt viseltettek, — az „Isten népének” szétszóratása által még nagyobb mértékben fokozódott. Mig a Messiást, kit már századok óta vártak, a legsajátságosabb tulajdonságokkal ruházták föl, Bar-Kochba föllépése óta, — ki Hadrián alatt magát Messiásnak adván ki, a zsidókat egy végső, kétségbeesett csatára hitta fel a rómaiak ellen, s ki egy millió bajtársával együtt az ellenség öldöklő bárdja alatt lelte halálát 132-ben — ezen hiszékeny nép közt, — mely a nemzeti önnállóság visszaállításáról, sőt általános Isten- és világalomról álmodozott, — minden hamis próféta hamar hitelre kapott. Ezt nem lehet különben csodálni, mivel ezen annélkül is ingerlékeny nép gyűlöletes ellenei iránt egészen el volt telve bosszúval, csoda-e tehát, ha minden alkalmat megragadott egykori jóllétének helyreállítására?

Azon következmény, mely Bar-Kochba követőit érte, nevezetes előjátéka volt a későbbieknek. Ezt, az anélkül is, idegenszerű szokásai és vallásához erős ragaszkodása miatt, a rómaiaktól gyűlölt nép nem is kerülheté el.

A XII-ik században kilenc ily hamis próféta keletkezett, (még Arábia és Persiában is); ezeknek gyors előmenetelök volt. A legnagyobb tekintélyre

azonban egy aleppói Zebhi Sabbathai nevű vitte fel. Smyrna, Jeruzsálem és a számtalan zsidót számláló Morea hódoltak neki, népe közül sok irástudó helyzett benne hitelt, mig kortársa Nathan Európában toborzott számára követőket. Emelkedése azonban törést szenvedett. Konstantinápolyban egy lengyel zsidó által mint csaló leálcaztatván, hogy büntetését: a „felnyársalást” kikerülhesse, az Islamra tért át, azonban IV-ik Mohamed parancsára lefejeztetett. ²⁾

Most a nemzeti vallásosság még erősebben jelentkezett a legtöbbsnyire talmudista nép közt, s a Messiás utáni vágy még nagyobb mértékben fokozódott. Némelyek már-már ingadozni kezdettek, különösen a tudományos osztályból sokan kétségbevonták eljövételét. Ekkor már a nagyhirű Manasse Rabbi is kiadta „*Spes Israeleis*” című művét, melyben kerekén kimondja, hogy: „ha a Messiás béna, vagy nyomorék lenne is, mégis el kellett volna már jönie.” A nép gondolkozóbbjai között már csirát vert a kétség. Ekkor a szétszórt nép azon eszmében egyesült, hogy egy zsinatot tartson, melyben minden, a Messiásra vonatkozó jövendöléseket megfontoljanak és a legavatottabb férfiak mondják ki: „vajjon itt volt-e már a Messiás a földön, vagy még tovább is várják annak eljövételét?”

Ezen zsinat megtartására mint legalkalmasabb helyet *Magyarországot* választották. Azon okot, hogy miért választották éppen hazánkat gyűlölyökké, a következőkben keresném: Honunk már azon időben is nagyszámu zsidó lakossággal birt; azonkívül, — mivel közép Európában fekszik —

*) Első igen sikerült képünk egész alakjában állítja elő Vámbéryt dervis öltözetében és szamarával, a mint Közép-Ázsiában járt kelt. E nagyobb képen a híres utazó arcképe is meglehetősen hű. — Második képünk azon jelenetet ábrázolja, midőn Vámbéry mint dervis, nem mervén kiváncsiságát elárulni, tükörből nézi a háta mögött falra irt német szakakat. Szerk.

¹⁾ *Kútforrás*: Dr. Erasmus Schwab „*Land und Leute in Ungarn.*” Szerző a tudományos osztályhoz tartozó német. Ő mint maga beszéli, nyolc évet töltött hazánkban, részint a Bach-féle rendszer behozatala előtt, részint azután. Munkájának célja azon homályos és hamis adatokat szétszóratni, melyek Magyarországról keringnek. Ő a középutat választá, mivel sem a túldicsérés hibájába nem akar esni, sem azon haszontalan firkászok példáját nem akarja követni, kik ha-

zánkról csodadolgokat beszélnek, a legkisebb hibából gúnyt üznek, vagy azt erkölcsi romlottságnak nevezik, anélkül, hogy ismernék a népet, melyről irnak, vagy csak valaha honunk határán csak bekukkantak volna. Ő a magyar népet Európa egyik legtehetségesebb és legművelkenyebb nemzetének nevezi, s nem hallgatja el itt-ott a nemzet hibáit, de a kisebb vétségekből korántsem akar gúnyt üzni, mint elődei.

²⁾ Erről bővebben beszél az angol Ricaut Pál.

a kelet- és nyugatiaknak természetes központját képezi. Itt nem tarthattak üldöztetésektől mint keleten, (hol még a Zebhi által előidézett felkelés is alig volt elnyomva;) itt a törökkeli háboruk és belviszályok által elgyengített országban már a vallásfelekezetek tarka vegyülete is könnyebbé tette a közlekedést. Míg ellenben, — s ez egyik főök lehetett, — más országokban, hol nagyobb számmal léteztek (mint Lengyel, Német-, Francia- és Oroszországban) már csak a vallás-politikai viszonyoknál fogva sem nyertek volna engedélyt ily zsinat magtartására.

Gyűhelyökül a nagy-idai sikságot választák, hol már a valószínűleg roppant számban megjelenendők számára tett előkészületek folytán is élénk táborot lehetett szemlélni. A zsinat az 1650. október 12-én, mások szerint 21-én nyitott meg. Ekkor Európa és Ázsiából jött ezer meg ezer zsidó özönlötte el a sikságot; ezek között 300 rabbi, kik valamennyien, mint egykor ősapáik a pusztában, sátorok alatt tanyáztak. A legnagyobb sátor tanácskozáshelyül választott; abba egy kibocsátvány folytán azonban csak azoknak volt szabad belépniök, kik 1-ör a héber nyelvet tisztán és folyékonyan beszélték, és 2-or származási lajstromaikat fel tudták mutatni.

A zsinat elnökének *Zacharias* rabbit választották meg, a Levi nemzetségből. Elnöki székét arccal napkelet felé fordulva foglalta el, míg a többi rabbi kört képezett körülé. Az első nap személyes bejelentések és kutatások közt folyt le. E bírálatok oly hajthatatlan szigorral folytak, hogy csaknem 600 zsidó utasítottatott vissza, többnyire Spanyol-, Francia- és Olaszországból. Ezek szavazati jogaikat elvesztették s csak bizonyos távolságból lehettek a zsinat tanúi.

A következő napon az elnök beszéddel nyitotta meg a tanácskozmányt, melyben a gyülekezet feladatát fejtegette. Nevezetesen: minden a Messiásra vonatkozó jövendölés és bölcselkedések szigorú széttaglalását, hogy azután abból elhatározathassék, vajjon a szóban levő Messiás megjelent-e már, vagy még továbbra is várják annak eljövételét. Ekkor az Ó-Testamentom azon könyvei, melyek ide vonatkoznak, szintén a zsinat elé terjesztettek.

A most következő vizsgálat s nyomozódások folytán igen nagy véleménykülönbség került színre. Némelyek azt állíták, hogy a Messiás már megjelent, a nélkül azonban, hogy be tudták volna bizonyítani, kinek személyében. Ezen állítást a zsidó nép folytonos sanyaru állapotával is támogatták, a mely, mint mondák, nem egyéb, mint a százados

szenvedések folytatása, és a melyre még eddig nem letek elegendő okot. S ezt következőkép okadatolták:

„Hogy hajdanta népeink a fogságban szenvedtek, annak okát az Isten iránt való hűtlenség- és bálványimádásban kereshetjük; ezen vétektől azonban a babyloniai fogság óta mentek vagyunk. A mi nyomoruságunknak tehát más okának kell lennie; s ez csakis az lehet, hogy a Megváltó már megjelent közöttünk, csakhogy mi nem ismertük őt meg.“

E szavak sokakra jelentékenyen hatottak, s némelyek, kik a Megváltót Eliásban vélték felismerhetni, fölállottak. „Mert ez — ugymondák — emberfölötti hatalommal bírt, ezt a hamis proféták kiirtásával is bebizonyította; a profétálásokkal egyértelműleg, szintén üldöztetett; azonkívül ő több volt, mint közönséges ember, s Isten őt annyira szerette, hogy elevenen vittette fel magához a mennybe, s végül, hogy népét nem hagyta árván, hanem Elisäust nevezé ki utódául.“

A többség azonban ezen okokat, mivel nem tartá elég alaposnak, el nem fogadta, s azok, kik azt állíták, hogy a Megváltó még nem jött el, hevesen törtek ki, el nem jövetelének okául pedig a nép nagy részbeni bűnösségét hozták fel.

Heves szóvita után azonban szavazattöbbséggel ezen állítás győzött.

Most sokakban azon óhaj támadt, hogy: ha a Messiás még nem jelent meg, szorgosan jegyeztesse meg azon tulajdonok, melyekről őt egykor meg lehessen ismerni.

Ennek folytán a zsinat azt e három következő pontban határozta meg: 1.) A Messiás mint király és nagy hős fog megjelenni, hatalmasabb lesz minden királynál, a zsidó népet ellenségei alól felszabadítja, a templomot újra felépíteni és a Jehova tiszteletét ismét helyreállítandja, 2) a régi valláson semmit sem fog változtatni, 3) szüztől fog születni.

Egy váratlan közbeszólás az egész zsinatot felizgatá. Oly férfiak, kik vagy titkos pártolói voltak Jézusnak, vagy hogy hitsorsosaik különös határozatát megdöntsék, azon kérdést állíták fel: nem Jézus volt-e az ígért Megváltó, a kit ősatyáik fölfeszítettek, s ezen állítás megerősítésére hatalmas okokkal léptek elő.

A jelenlevő talmudista zsidók azonban ekkor makacs és viharos ellenmondásban törtek ki, a mennyiben régi okaikat hozták elő: t. i. hogy Jézus alacsony származású és az izrael vallás ellensége volt, míg ha ő lett volna az igazi Messiás, fény és dicsőségben kellett volna megjelennie. — Ekkor Ábrahám rabbi állott fel és Jézust meleg

beszédben védelmezé, csodatételeit eleven színekkel ecsetelé s azt kérdezte az ellenmondóktól: mily hatalomnál fogva tehetett Jézus ily emberfeletti tetteket, ha nem ő lett volna a valódi Megváltó?

Zebedeus, az *orthodoxok* elnöke, erre azt felelé: hogy Jézus minden csodatát csak szemfényvesztés által hajtott végre. S midőn Ábrahám rabbi Jézus csodatételeit és isteni hatalmát még hatalmasabb okokkal támogatta, és fejtegette, oly dolgokat említvén, melyeket bűvészet által nem lehet végrehajtani, Zebedeus azt felelé neki, hogy azon vakok, süketek, sánták, nyavalyások és halottak már születésük előtt el voltak bűvölve; s így Jézusnak, ki a magától nagyon jól értette, könnyű volt azon betegeket meggyógyítani és halottakat életre-

hozni. Ezen indokok az egész gyülekezetben győztek. Innen van, hogy a zsidók még mai napig sem ismerik el Jézust valódi Megváltónak.

Hetedik napon a zsinat sajtószerűen módon félbeszakított. A pápa ugyanis hat püspököt küldött ki, kik azon voltak, hogy az egész gyülekezetnek alaposan bebizonyítsák, miszerint csakugyan Jézus volt a tulajdonképen ígért Megváltó.

Ezáltal nagy zavar támadt, s a tanácskozmányt azonnal abbahagyták. A következő napon még egyszer összegyülekeztek, azonban csak időt és helyet határozni egy jövődől zsinat megtartására. Ezt három év lefolyta után Syriában határozták el megtartani. Ezután a zsinat véglegesen feloszlott. *)

Egy hét története.

— Szeptember 15. —

A hitrege ezer szemü és ezer nyelvü tündére, kit a mai közbeszéd is folyvást régi nevén (Fámának) emleget, legharsogóbb trombitáját akkor vette elő, s mercur szárnyakat akkor kölcsönzött, ha szomorú híreket hordhatott szerteszét. Ettől fogva van, hogy a rossz hír gyorsabban terjed, mint a jó.

Mi, hirlapírók, kik a mai világban, e Jupiterekkel és Junókkal együtt számüzött tündér hivatását pótoljuk, jobbak vagyunk e csacska istennőnél, mert csak az *örömhírekkel* szeretünk sietni, a szerencsétlenségek, balesetek leírásaiban nem bánjuk, ha mások meg is előznek.

Mindenki tudja már, hogy a „Griff“ vendéglő néhány nap előtt leégett, s ennél fogva fölösleges is volna azt újra ismételni, ha fontos kérdésekkel nem állna kapcsolatban.

A nemzeti színház, melyet a vész elpusztulással fenyegetett, minden oldalról könnyen kigyulható tüzfészekkel, istállókkal, cirkussal és raktárakkal van övezve. Máshol az ily féltett közintézetet szabad térre építik, s kerttel, faültetvényekkel veszik körül, hogy minél jobban oltalmazva legyen. Nálunk erre nem igen gondoltak; vagy mert nem volt nagy válogatás a helyekben, vagy mert az akkori közszellem mellett örülni lehetett, ha egy állandó magyar színház bárhol is emelkedik. Így jutott a nemzeti színház a kerepesi utraalacsony házak közé, a központtól oly távolságra, hogy a német színészek — a germanizálás pünkösdi királysága idejében, ha összetalálkoztak egy-egy

nemzeti színházi taggal, gúnyosan kérdezték: „hát hogy vannak önök — *oda kinn!*“

Természetes, hogy nem voltunk mindig elég jól ide kinn, hanem legalább ma már remélhetjük, hogy jobb idők jöttével, majd csak beljebb is jutunk valahogy, s a nemzet első színháza fővárosunkban végre is oly helyet foglaland el, a minő valóban megilletné.

A színház jelenleg igazi nagy *tűzpróbát* állott ki, de ezt csupán a teljes szélcsondnek s a nép lelkesült segítségének köszönheti. Megindító volt látni azt a mély érdekeltséget, melyet e három óráig tartott vészben mindenki tanúsított. Egy óránegyed alatt ötven-hatvanezer ember futott össze arra az álhirre, hogy a színház maga ég, s midőn a tőzsomszédos vendéglő mind a négy oldalon lángban állt, mindenütt csak azt a fölkiáltást lehetett hallani: „oltalmazzuk a nemzet épületét!“ A ki csak birt, igyekezett a tetőkre, tüzfecskendők és vizes hordók mellé jutni, hogy szolgálatot tegyen. Látni lehetett előkelő urakat cipész-inasokkal, művészeket egyszerű napszámosokkal egymás mellett dolgozni. S a roppant népség, mely összetódult, bámulva és rettegve e borzasztóan festői látványt, csak akkor kezdett széteszlani, midőn már a színház meglehetősen biztosságban állt.

*) Egy szemtanu, névszerint Brestsenus Samuel ezen zsinat minden részletét leírta s hazájában Angolországban kinyomatta. Ehhez hasonló terjedelmes mű még a dán királyságban is jelent meg, a határokon túl azonban nem igen terjedt el.

Hány embertől hallottuk, hogy nem kellene többé megengedni ily tűzfészkek közellétét, s ha már a színházat ide építették, biztosítani kellene azáltal is, hogy környékéből minden veszélyes tűzfészket elpusztítsanak. Nem egytől hallók kárhoztatólag emlegetni azt is, hogy egy év előtt a Suhr-cirkust megengedték ép a színház háta mögé építeni, hol most is, s fenyegető estén, igen baljós-latulag rémlett kátrányos födelével és könnyen gyulható deszkafalaival.

Az igazgatóság elmulasztá annak idején tiltakozni e veszedelmes szomszédság ellen, sőt — meglehet — belé is egyezett, hanem a sept. 8-diki est — úgy hisszük — megtanítá, hogy ily dolgot nem szabad könnyedén venni, s most már ugyancsak kötelessége lesz lépéseket tenni a jövőre nézve. A „Griff“ tulajdonosa — mint tudjuk — dús gazdag polgár, ki e mellett leégett háza után tizezer ft. biztosítási díjt is kap; ennél fogva módjában áll oly nagy házat vagy szállodát építtetni, hogy egy elvetett gyufa vagy üszök nem fog egyszerre lángbaborítani mindent, s egy egész várost ijedelembe ejteni.

Nem lehetne é a Suhr-cirkust is alkalmasabb helyre hordatni? Azt beszélik, hogy szüret után, talán a jövő hó elején újra elkezdődnek benne a tündérkedések és látványok, harci képletekkel, röppentyűk, lövöldözések s bengaliai tüzek kíséretében. Számos leégett cirkus balesete tanúsítja, hogy az ilyféle előadások mennyi veszélylyel járnak. Ennél fogva nem alaptalan aggodalom az, hogy e cirkus még veszélyes szomszédság, mint a „Griff“ alacsony fészerei és szénás raktárai, pedig hogy ezek is mily veszélyesebb voltak — sept. 8-dikán eléggé kitűnt.

De e baleset nem csak a színház vezetőit, hanem a várostanácsot is gyors intézkedésekre sarkalja.

Egy fél óra telt el — mialatt a lángok mind a négy hosszú oldalon leküzdhetlen erőre kaptak — s még nem volt sem elég tűzfecskendő, sem elég víz. — Ily szerencsétlenségeknek kell tehát előfordulniok, hogy a város atyáit meggyőzzék a *vízvezetés* égető szükségéről. E tárgyban már évek óta tanácskoznak, beszélnek, a nélkül hogy gyors életbe léptetéséről gondoskodtak volna. A részvénytársulatot épen úgy, mint ma, már másfél év előtt megalakíthatták volna; e mellett nem lett volna szabad akadályozni ama *tűzoltó kar* alakulását sem, melyet *Széchenyi Ödön* folyvást hiába sürgetett.

Szerencsére, hátunk mögött van már az az áldatlan időszak, midőn ily hasznos egyesülésekben

csupán *rémeket* láttak, s remélnünk lehet, hogy ezután nem hogy gátolni, de sőt elősegíteni fognak minden ilynemű törekvést.

Azt azonban könnyen megérhetjük, hogy a sváb-hegység hamarabb lesz vízvezetése, mint Pestnek. Legalább az ottani nyaralók tulajdonosai azon vannak, hogy Budaváros víznyomó gépét, (mely helyett sokkal nagyobb fognak alkalmazni), átvegyék, s ez által mihamarabb vizet és új életet nyerjenek. Csak segítsenek mielőbb e szép hegy szárazbetegségén — s akkor a nyaralók ismét megnépesülnek, a zárt ajtók és ablakok helyett újra nagy társaságokat s élénk életet fogunk látni e gyönyörű kilátású hegy fái és kertjei közt.

Ugyanaz nap délelőttjén, midőn az említett szerencsétlenség történt, egy örvendetes ünnepélynek voltunk szemtanui.

A „kath. legényegylet“ tartá alakulásának tizedik évünnepét, melyet munka-kiállítással kapcsoltak össze.

Ez ünnepély nem nyújtott valami fényes, hanem annál kedélyesebb és házasabb látványt.

Az egylet — noha tíz év óta áll fen — még nem szerezhett saját lakházat, hanem a gyár- és királyutca szögletén bérelt szállásban székel, s egy pár csinosan rendezett teremmel bir, hol ezuttal számosan jelentek meg a meghívott vendégek és az egyleti tagok közül. Bartakovics Béla, az ép ekkor fővárosunkba időzött hazafias szellemű egri érsek is megjelent.

Dr. Szabóky Adolf — az intézet buzgó elnöke — e kitűnő vendég előtt osztá ki azon jutalmakat, melyeket az egylet kiválóbb tagjai magaviseletük, szorgalmuk és munkásságukért megérdemeltek.

Nekünk, kik a kézi munkát és tisztos ipart igen nagyra becsüljük, örvendetes volt látni azt a jó hatást, melyet e jutalmazás szül. Ez egylet is — melynek kilenc év alatt több mint negyedfél ezer tagja volt kézműves legényekből — arra munkál, a mit mindnyájunknak óhajtunk kell, hogy fővárosunkban és az egész országban egy derék, értelmes és tekintélyes magyar középosztály fejlődjék ki. Arra munkál, hogy a mesterlegények — elvonva a csapszékek és tivornyák mámorától — ismeretekben, jó erkölcsökben, munkásságban és hazaszeretetben gyarapodjanak, s ekkép a középosztálynak egyik erős oszlopát képezzék.

Ha ez egylet, melynek üdvös voltát mindenki beláthatja, tíz év alatt nem részesült oly figyelem és támogatásban, a minőt érdemelne, oka egyedül azon felekezetiességi színezet, mely a mai kor szelleméhez alig illik többé.

Ott, hol a jó erkölcs, ismeretek és munka ter-

jesztése a fő feladat, nincs szükség ily válaszfalakra. Igaz, hogy ez egyletnek nem csupán katólikus tagjai vannak, de az egylet maga mégis csak az, s ez sokakat tart vissza, kik különben ily válaszfal nélkül örömet nyújtanának kezét.

Mindnyájan örömet gondolunk a keresztényi

szeretet amaz édes ábrándjára, mely „egy aklot és egy pástort“ mutat. Létesül-e ez valaha? — nehéz elhinni; de minden oly téren, hol kivihető, az értelmiség kötelessége — megközelíteni azt.

Vadnai Károly.

Ujdon s á g o k.

T. előfizetőinkhez!

Lapunk jelen számával küldjük szét a „*Hazánk s Külföld*“ negyedik, azaz okt.-decemberi évfolyamára az előfizetési fölhívást, s ezt azon nyugodt reményben tesszük, hogy régibb előfizetőink méltányolva eddigi törekvéseinket, nemcsak hű pártolói lesznek ezentúl is azon lapnak, melyet számos részről vett magán levelekben dicséretekkel halmoztak el, s melyet a magyar hirlapirodalom egyhangúlag elismeréssel üdvözölt, — de egyuttal ajánlani is fogják azt ismerőik körében, mint nem kellemetlen rendes házi barátjukat. — Uj előfizetőinket érdeklőleg pedig tudatjuk, hogy először az októberi első számban egyetlen cikk sem lesz, mely az előbbi számokban megjelentek folytatását képezné, s hogy lapunk a pezsögbb közélet s a küszöbön levő országgyűlés alkalmából a politikai lapok olvasóira nézve is némileg nélkülözhetlenné válik, a mennyiben a „*Hazánk*“ egyik feladatává tűzte ki lehetőleg gyorsan ismertetni mindazon politikai szereplőket és intézményeket, a kik s a melyek a közérdekeltséget maguk iránt földézik. — A lap előfizetési föltételeit és programját illetőleg a lappal most szétküldött előfizetési felhívásra utalunk. *A szerkesztőség.*

— (*Nagy jutalomképünket illetőleg*) tudhatjuk, hogy annak tíz darabból álló nagy metszvényét már elkészítették az illető művészek, s hogy Emich nyomdája most már hozzá fog a színes nyomatok készítéséhez. Ezer darab ily kép elkészítéseért a londoni „*Illustrated News*“ müintézete 2900 frtot kért, szerencsénkre azonban e mű elkészítésére nézve sem kellett egészben a külföldhöz folyamodnunk. Képünk szétküldésekor annak készitési módjával meg fogjuk ismertetni olvasóinkat.

* (*Az angol „British Association“ idei gyűlését Birminghamban tartván, Vámbéry is részt vett abban. Rajta kívül Rónay Jácint és Duka Tivadar hazánkfiai voltak jelen, s mint dr. Kiepert megjegyzé, „a kis Magyarország nagyobb számmal volt képviselve, mint Olasz-, Orosz-, Francia és Németország.“* A geographiai és ethnographiai

osztály elnöke, a tudós Rawlison már megnyitó beszédében magasztaló szavakkal mutatta be „a híres magyar utazót, ki koldusnak öltözve utazá be Közép-Ázsia oly részeit, melyeket soha azelőtt európai ember meg nem látogatott, s egész útja alatt mindig életével játszott.“ — Vámbéry fölolvasását a magyarok eredetéről a nagy számu hallgatóság feszült figyelemmel hallgatta végig. Meglepő hasonlatosságot mutatott ki a magyarok és a mostani Tatárországot lakó népfajok szokásai között. Kimutató a magyar és az eredeti török nyelv rokonságát. A magyarok érintkezésben voltak a persákkal is Közép-Ázsiában, mit a magyar nyelvben sok persa szó bizonyít. Értekezése vita tárgya lett, melyben Burke Lukács (egy angol nyelvészeti lap szerkesztője), Rónay Jácint és Carter Blake vettek részt.

† (*Kossuth Lajosné haláláról*) a család egy barátja meleg tollal irt gyászjelentést közöl a „P. N.“-ban. Kossuth neje, szül. Meszlényi Teréz aszszony, igen hosszas és szerfelett kínos betegség következtében, élte 55-ik évében, Turinban szept. 1-én halt meg, s Genuában a protestans sirkertbe, három év előtt elhunyt egyetlen leánya mellé temették el. „Vigasztalhatlan férje — így szól a jelentés — a kiszenvedettben, viszontagságos élete hű társában, hazafiui törekvéseinek, lelke vágyainak és szíve érzelmeinek osztályosában, a vigasztalás angyalát vesztette el, ki hontalansága keserveit a házi boldogság malasztáival enyhítette. — Hazája pedig, az általa oly hön szeretett magyar haza, hű leányainak egyik legnemesbikét veszté el.“ Mint tudva van, mélyen lesújtott férjén kívül két fiu siratja őt — Ferenc és Lajos Tódor.

* (*A Széchenyi-szobor*) mintázására már ki van hirdetve a pályázat. A szobor hiven s a legnagyobb hasonlatosságban, de nem eszményitve, kell hogy ábrázolja Széchenyit, 30—40 éve közötti tevékeny férfi korából, hajadon fővel, magyar szabásu nemzeti viseletben. Csak magyar művészek pályázhatnak, s a szoborminták a m. tud. akadémia elnökségéhez küldendőek be. A legjobbnak ismert szobormintákat 8, 4, és 200 forinttal jutalmazzák meg, s a választmány 1—2000 ftért a

pénzalap sajátjává is teheti. Ez utóbbi pont nem elég határozott, mert nem mondja ki, vajjon a kivitel is azon magyar művészre bizzák-e, ki az alkalmasnak talált tervet készítette, vagy — idegenre?

* (*Az erdélyi országgyűlés*) királyi rendelet által nov. 19-re Kolozsvárra hivatott össze, kizárólagos tanácskozási tárgyaul a Magyar és Erdélyország egyesüléséről szóló törvénycikk tüzetvén ki.

* (*Székesfehérvári tudósítások*) szerint Szögyéni főispán a megyének majd minden hivatalát más egyéniséggel töltötte be.

* (*Deák Ferenc*) még e hó folytán visszatér Pestre. E napokban Tisza Kálmán látogatta meg Szent-Lászlón, s igen szívélyes fogadtatásban részesült.

* (*A képviselőház*) nagy gyűlés-terme huszonkilenc négyszög öllel lesz tágasabb, mint a redout díszterme. Két nagy karzat lesz benne, külön páholyokkal a felsőházi tagok, hölgyek és hírlapírók számára.

* (*Liszt Ferenc*) szept. 12 én utazott el fővárosunkból Rómába. Szegszárdon mulatása alatt fáklás zenével tisztelték meg, s a szíves fogadtatás viszonzásaul nyílt ablaknál játszák el zongorán Rákóczy-indulóját, az ezernyi néptömeg éljénitől kísérvé. A nagy zenész, mielőtt elhagyta Pestet, ígéretet tett, hogy a jövő nyáron ismét eljő, s két hónapot fog Magyarországon tölteni.

* (*Nagy Mihály*), a dunántúli helv. hitv. egyházkerület superintendense, egyházi hivataloskodásának félszázados ünnepét f. hó 6-án tartották meg Rév-Komáromban, a magyarországi ref. egyház mind a négy superintendense és számos kitünőség jelenlétében.

* (*Hymen.*) Tolnai Lajos barátunk és munkatársunk e hó 14-én vezette oltárhoz szellemdús szép ifju aráját, Sugár Fanni kisasszonyt.

* (*Reményi Ede*) Csehországba utazott, a zenede ünnepélyei miatt félbeszakított művészi körutját folytatni. Reményi a csehoknél kiváló népszerűségnek örvend.

* (*Liszt oratoriumának*) pesti előadásáról a londoni képes lap is igen csinos képet közöl, Székely Bertalan rajza után.

* (*A párisi magyar egyesület*), melynek ismertetését Irányi Dánieltől lapunk nemrég közölte, most megkapta a hatósági engedélyt, mely az egyesület nyilvánosságát elismeri. Szent-István napját az egyesület alkalmoszerű ünnepélyvel ülte meg.

* („*Teleki László*“) címmel két sienai tanuló drámát írt, mely az olasz színpadokon nagy sikert aratott.

* (*Az erdélyi román irodalmi-egyesület*) múlt hó 27—29-kén tartá közgyűlését Abrudbányán. Az első nap adott disztrakomán a magyar értelmiség is teljes számban képviselve volt, és sok lelkes felköszöntés történt, melyek közül legnagyobb tetszéssel találkozott Baritzé, a kitünő román férfi, ki a közegyetértésért emelt poharat. A gyűléseken többen olvastak föl értekezéseket, s az egyesület teendői felett folyt tanácskozás, minek befejeztével mintegy 200-an a Detonáthoz rándultak ki.

* (*A mohácsi gyásznap*) évfordulóját m. hó 29-én, az idén is megünnepezték Mohácson. A vérmezőn fölállított kápolna nem volt képes befogadni a gyászisteniszteletre seregloket.

* (*A nemzeti színháznál*) „Dinorah“ előadásához természetes vízesést készítenek.

* (*Rózsa Sándor Bécsben.*) Rózsa Sándort e héten szállították erős örcsapat kíséretében Bécsen keresztül Theresienstadtba, hol a császári megkegyelmezés folytán még 5 és fél évig kell ülnie. Ahhoz képest, hogy 54 éves és elég hányatott multtal bír, jól néz ki, hosszú bajusza ki van pödörve, őszülő fejét magyaros pörge kalap fedi, vászony zubonyt és vas lábperecet visel. Az utóbbi dacára sem látszott rosz kedvűnek; az uton a vasuti hivatalnokoknak sajátkészítményü löszörgyűrűket ajándékozott, melyekbe fehér gyöngyből e szavak fonvák: „Kufsteini emlék.“ Bécsben igen sokan megbámultak, s engedélyezve volt neki, hogy magyar katonákkal szót válthasson.

* (*Tűzvésték.*) A nemzeti színház tőszomszédságában fekvő „Griff“-vendéglő leégését újabb pusztító tűzvész követte. 13-án délután a bérkocsis utcában nagy tűz tört ki, mely a szélvihar által terjesztve, csakhamar 5—6 házat elhamvasztott; pár órával később pedig a sertéskereskedő-utcában égett le több ház. A vidéken is több helytt S.-A.-Ujhelyen, Pázmádon (Fehérm.) és N.-Födemesen (Pozsonm.) nagy tűzvész pusztított, s a károsodottak száma százakra megy.

* (*Két csaló*) egy férfi és egy nő, hamisított utalványnyal a zálogház pénztáránál 3000 frot fizettek, s a felvett összeggel nyomtalanul eltűnt.

= (*Lamoricière tábornok*), a napoleoni császárság nagy ellene, saját kastélyában Ploncelben meghalt. 1848 előtt sok csatát nyert és hős nevet szerzett magának Algirban; 1851. dec. 2-án, mivel nem akart Napoleonhoz csatlakozni, elfogatott, majd száműzetett. Az olasz háboru alkalmával a pápa hadseregének parancsnokságát vette volt át, mignem 1860. szept. 16-án a castelfidardói csatában a piemontiak teljesen legyőzték. Azóta Brüssselben elvonulva élt.

Nevezetes névalíráások.

III.

(Közli: *Lehoczky Tivadar.*)

- 1.) *Thomas cardinalis strigoniensis cancellarius*
 2.) *Stephanus de Werbeucz cancellarius*
 3.) *Vrsula Zrinyi m. p.*
 4.) *Zrini Miklos*
 5.) *Wylak*
 6.) *Comes Franciscus Vesseleny*
 7.) *G. Anna Maria Széchi*
 8.) *Károlyi Sándor*
 9.) *Nicolaus Istvánffy*
 10.) *Susanna Lorántffy*

1.) Thomas cardinalis strigoniensis cancell. 1507. (Bakacs Tamás érsek.) — 2.) Stephanus de Werbeucz cancellarius m. p. (Verböczi István, 1532.) — 3.) Vrsula Zrinyi (Zrinyi Orsolya, 1561.) — 4.) Zrini Miklos, (a költő és nádor.) — 5.) Wylak, (Újlaky, 1535.) — 6.) Comes Franciscus Vesseleny, (Wesselényi Ferenc gróf 1664.) — 7.) G. Anna Maria Széchi, (Széchi Mária, a híres Murányi Vénus, Wesselényi Ferenc nádor neje.) — 8.) Károlyi Sándor, (Rákóczy főhadvezére, a szatmári békekötés szerzője, a mostani Károlyi grófi család alapítója) — 9.) Nicolaus Istvánffy, (1562. Magyarország történetének híres írója.) — 10.) Lórántfi Susána, (II. Rákóczy György fejedelem hitvese, vallásos könyvek írója, 1644.)

zaspárt, mint régi ismerőseit, fölkeresse és üdvözölje. Mindkettő azonban már meghalt, s leányuk, a jelenlegi háziasszony, fogadta. E házzal szemközt fekvő vendéglőben József főhg számára szereltek föl szobákat, kit e hó 14-ére, mint István főhg 48-ik születésnapjára oda vártak. A főhg naponkint 7 óraker jelenik meg a sósforrásnál, s a fürdőt is használja. Egészen egyedül tesz sétákat, s szürke öltözetben, kis kerek fekete kalappal jár.

— (*Bonaparte József.*) E hó 3-án hunyt el Rómában herceg Bonaparte József, kiben a francia császári család egyéni jelességei által is kitünő tagját vesztette el. Atyja József, I. Napoleon testvére volt, s egymásután ült Nápoly és Spanyolország trónján, de az ellunyt, bár királyi hercegül született, soha sem birt több igényyel, mint akármely más művelt és vagyonos férfi. Rendkívüli tehetségekkel megáldva, minden féltékenységtől s haszonleséstől menten, tanulmányainak és kötelességének élt. III. Napoleon Eugenia császárnéval egybekelése előtt őt szemelte ki utódául, József édes anyja azonban e tervet minden lehető módon ellenezte, éles szemével hamar fölismervén, hogy az ő fia csak elvonult magányában leli föl boldogságát.

— (*Liszt mint diplomata.*) Liszt állásáról a római udvarnál egy külföldi lap következőleg ír: „A nap hőse most bizonyára Liszt, a ki Pestre utazása előtt majdnem szüntelenül a pápa oldala mellett volt. A pápa egy kitünő zongorát hozatott számára a gandolfoi kastélyba. IX. Pius szenvedélyesen szereti a zenét, s miután a terhelő vatikáni ügyektől s különösen a számos kihallgatástól meunekült, majd minden idejét Lisztnél töltte, hogy őt játszani hallja és vele társalagjon. Liszt, mint tudva van, nemcsak nagy zongora-virtuoz, hanem kellemes és szellemdús társalgó is. A pápa körül levő praelatusok nem igen tűnnek ki társalgási képességek által, s így nem nehéz feladat Lisztnak az egész környezet felett kitűnni, a miért általános irigységgel néznek rá. Ő valóban nagy kegyben áll a pápánál, a ki nemcsak szereti, hanem politikai ügyekben is használhatónak találja és sokszor igen kényes diplomatai ügyeket biz rá. A mult évben, mielőtt még abbé lett volna, Liszt küldetett ki, hogy b. Mayendorf orosz követet, ki a lengyelek érdekében tett felszólalás miatt ingerült volt, kibékítse, mi a zenész diplomatának sikerült is.

* (*Történeti emlékü tölgyfa.*) Takovoban ma is fennáll azon tölgyfa, mely alatt félszázaddal ezelőtt a szerb hősök, Milos Obrenoviccsal élükön, Szerbia függetlenségére megesküdték. Mihály szerb fejedelem közelebb meglátogatta a történeti emlékü helyet, s ott a számosan összegyülekezett szerbekhez következő beszédet tartott: „Testvérek! ez a szerb történet oszlopa, a szerb szabadság keze; ez a zsenge csira, honnan a gyümölcs fakadt, melyet élvezünk! (kalpagját levéve.) Hála legyen istennek, hogy a napot megértem, melyen e fa árnyékába léphetek. Örizzétek testvérek! és minden szerb csokolja meg e fát és emeljen főveget előtte valahányszor utja erre vezérli.“ E szavakat szünni nem akaró „zniviók“ követték.

— (*Átökkel sujtott kéjvonat.*) Szept. 3-án az a hallatlan dolog történt, hogy Edinburghtól több rendbeli kéjvonat ment Glasgowba és vissza. A skót puritánok e miatt magukon kívül vannak, mert eddig Skóciában a vasutak is „megszentelték a szombat napot“, vagyis az ur napját. A nép azonban ugy látszik, nagy kedvét lelta az ujtásban, s tömegesen vett részt a kirándulásokban. Vándor lelkészek nagy számmal jelentek meg a pályaudvarban, s átkokat szórtak az utasok után. Az átok azonban nem fogott, mert a kirándulók a legkisebb baleset sem kísérté.

— (*Művésznők balesetei.*) Glasgowban Bulyovszky Lilla asszony, midőn vendégjátéki szerződés folytán épen Amerikába készült utazni, lábát kifecamította, s e baleset következtében huzamos ideig nem léphet szinpadra. Csillag Róza asszony, a világhírű drámai énekesnő, közelebb Wiesbadenben egy jótékonycélu hangversenyben akart föllépni, de a próbán könyezve vallotta be, hogy nem képes énekelni; szép hangját teljesen elvesztette. Rotter Irma k. a., a nemzeti színház volt első táncosnöje pedig Bécsben egy táncpróba alkalmával elsiklott. E sérülése már szinpadi jövőjét is veszélyeztette, orvosi segély folytán azonban már javulásnak indult.

— (*Johnson elnöknek*) egy fitestvére, ki Brisko-sioban lakik s egyszerű ácsmester, nemrég meglátogatta nagyrament bátyját. Anyjok halálától, azaz 1839 óta nem látván egymást, nagy volt a testvéri öröm. Az ács aztán visszatért lakhelyére a munkához, s nem hallani mitsem, hogy bátyja bármi kis tisztésget is ajánlott volna neki.

— (*Gőzmozdonyok közönséges utakon.*) Angliában gazdasági célokra már régebben alkalmaztattak. Most személyszállításra is használni akarják. Londonban kísérletkép két évre engedélyezték a gőzmozdonyoknak az országutakon közlekedését, s Franciaországban a Rhone bal partján már e napokban szintén gőzmozdony fogja szállítani az utasokat.

— (*Váratlan öröm és egy irodalmi siker.*) Bock K. E. lipcsei tanár és azon könyv szerzője, mely nálunk mint „Az egészség négy könyve“ jött ez év elején forgalomba, a mult év vége felé a következő levelet kapta Dél-Amerikából, némely ugynevezett „apróságokkal“ együtt, melyeknek jegyzékét alább szintén közöljük.

„Osoino, Valdivia-tartomány Déli-Chilében, 1864. szept. 16-án. Igen tisztelt tanár ur! Jóllehet nincs szerencsém azok sorába tartozni, kiket ön ismer, mégis remélem, hogy meg fogja nekem bocsátani jelen soraimat, melyeket egyedül a nagy-rabecsülés és hála legőszintébb érzelmei sugallanak. — Önnek, tanár ur, nemcsak egészségemet köszönöm, hanem kedélyem nyugalmát is, mely képessé tesz elfogulatlan szemmel pillanthatnom végig életem azon rövid szakaszán, melyre élemedett koromban még számithatok. — Miután helybeli orvosunk sokáig mint májbetegét akart gyógyítani, de minden érezhető eredmény nélkül, egy szerencsés véletlen ön könyvét játszotta kezembe, mely az egészséges és beteg emberről szól, s mely az orvost és gyógyszerárt csakhamar fő-

lölegessé tette. Az ön előadásának nyugodt és meggyőző világsága egész seregétől szabadított meg engem a leggyötrőbb gondoknak, miket betegségem kétségbeesztő lefolyása gerjesztett vala bennem, s új életkedvet öntö belém, mely által indítva éreztem magamat, neki bátorodott szívvel alapos okulást szerezni magamnak bajom mi voltáról és annak helyes gyógyításáról; mi mellett azon egyszerű háziszerek alkalmazása, melyeket ön a „Gartenlaube“ több lapjain ajánlott, határozottan segítette elő testi állapotom javulását és azon jóllétet, melynek most örvendek. — Orvosi tanácsának jótékony hatásáról és célszerűségéről ily örvendetes módon meggyőződve levén, el nem mulasztottam önnek fenn címzett könyvét mind családom tagjai közt, mind pedig szélesebb körökben is terjesztetni, míg ön arcképe szobámban azon tiszteletem tárgyául szolgál, melyet személye iránt tanusitanom nincs módom. — Mig bátor vagyok ezen érzelmeim jeléül némely idevaló s általam e levél mellett utnak indított apróságokkal kedveskedni, melyek csak úgy érendnek valamit, ha ön szívesen fogadandja. A legűzintébb nagyrabecsüléssel vagyok önnek tisztelője: Justo H. G. . . e.”

— A levélben érintett apróságok jegyzéke ez: *Egy oroszlanbőr, két vidrabőr, egy nagy gyapjutarakó* (chilei szövet), ennek tokja *gyékénytarisznya*, a milyent az indusnők kosáru horának hátukon, zsinórját homlokukra illesztve. *Egy Mate* (chilei thea)-edény, mely áll ezüst állványon nyugvó chilei forralóból és ezüst findzsából; hozzá egy csomag *paraguay-thea*. Továbbá chilei régibb és mainapi *arany, ezüst és réz pénzdarabok*. (Ezek közt van nyolc darab arany, némelyike 50 tallérnyi értékkel, tíz ezüst és négy réz). Végre mindenféle *csupor és bögre* agyagból, néhány *folymadártojás*, alerze-fából készült *fidibus-csomag*; kis chilei *fűszertartó* ürlött fűszerrel; *almák beteg dudorodásai* megkeményedett állapotban; ilyenből készült *szivarszopoka*; egy pohárral marmelade *musta-bogyókból*, s egy példány a *pehueches* népfaj egyik fegyveréből, vagyis melynek neve *kak*, s mely nem egyéb mint egy kötél-darab, mind a két végén golyóval.

— (*Vendégszereplő kutya*.) Páris egyik boulevardi színházába a „Vig cimborák“ című vaudville előadása alkalmával egy vadász is bevetődött, s csöndesen megvonta magát gazdája lába mellett mindaddig, míg a harmadik felvonás eljött. E felvonásban egy kitémött róka is előfordul, mely egy szekrény tetején áll. Ezt az eb észrevéve, dühös csaholással a szinpadra rohant, hirtelen felugrott a rókához és széttépte. Valahogy kiüzték, de az előadás róka nélkül folyt le. Az ebet még akkor este megvette gazdájától egy szenvedélyes rókavadász 500 frankon, miből kárpótulásul 19-et a színházigazgatónak kellett fizetnie.

— (*Merénylet herceg Sapiaha ellen.*) Párisban hg Sapiaha Adám ellen, ki Cartoryszki helyére a lengyel nemzeti kormány élére állt, gyilkossági merénylet történt. Esti 10 óra tájban, midőn a d'Aujou St. Honoré-utcában haza felé ment, a gyilkos törrel szurt melle felé, a tör hegye azonban elslkolt a Sapiaha oldalzsebében levő tárcsa gyöngyház

fedelén, s nem sérté meg. A megtámadó erre öklével a mellébe vágott, s nyomtalanul eltűnt.

— (*Elítélés.*) Bozenban egy 19 éves könyvkereskedő-segédet, a miért egy feszületre lőtt, nyolc hónapi fogságra ítélték el.

Irodalom.

— (*Emich Gusztáv kiadásában*) jelezebb két terjedelmesebb s az olvasásra igen méltó mű jelent meg. Az egyik *Vas Gereben* népszerű kiadásu munkáiból az „Egy alispán“ című négy kötetes korraja. Egy-egy kötet ára 40 kr. — A második mű Hackländer „*Európai rabszolgaélet*“ című ötkötetes regénye; ára 5 frt. Hackländer Németország regényírói közt Freytag után következik s jelen műve — mely általános figyelmet gerjesztett maga iránt — társadalmi életünkönl vonzó modorban érdekes föllepezéseket tartalmaz. E regényt Szabó Rikárd és Rózsaági Antal fordította.

— (*Aldor Imre*) Liszt kimerítő életrajzára bocsátott ki előfizetési fölhívást. A mű, gymánt-kiadásban és Liszt arcképevel díszesítve, nov. közepén fog megjelenni. Előfizetési ára 1 ft., s a pénz okt. végeig Emich G. kiadó-hivatalába küldendő.

— (*A kisedővoda-terjesztő egyeslet javára*) Rapos József gr. Brunsvik Teréz arcképe s „A legnagyobb magyar honleány és ennek műve“ című könyvére 3 fűjával nyit előfizetést; a pénzek szerzőhöz, (Valero-utca 1-6 szám) küldendők. Rapos ur egyuttal ezen egyeslet javára aláírásra is felszólítja a közönséget; rendes tagdíj évenként 6 ft 30 kr., s a ki ennek tökéjét akár készpénzben, akár kötelezvényben teszi le, az alapító tag.

— (*A zólyommegyei magyar olvasó egyeslet évkönyve*) 1865-re megjelent, s kimutatásából látjuk, hogy összesen 250 tagot számít s ezek számára számos magyar folyóiratot járát. Magyar könyvekből már is szép kis könyvtárat gyűjtött. Némely tősgyökeres magyar vidékünk is buzdulhatna e példán.

Nemzeti színház.

Adatott: szept. 7-én *A szevillai borbély*, vig opera 2 felv. Rossinittól. — 8-án a színház zárva volt. — 9-én *Norma*, opera 2 felv. Bellinitől. — 10-én *A nagyapó*, eredeti vigjáték 3 felv. Szigligetitől. — 11-én *A jó bardtok*, színmű 3 felv. Sardoutól. — 12-én *Laila-Roukh*, regényes opera 2 felv. Dávid Feliciántól. — 13-án *Gutenberg*, eredeti dráma 3 felv. egy előjátékkal, Dobsától.

Ki van tűzve: szept. 14. *Faust*. 15. *Báró és bunkár*, és *8-dik pont*. 16. *Dinorah*, új szereposztással először. 17. *Egy szekrény rejtelme*. 18. *Arccátlanok*. 19. *Dinorah*, Litsner k. a. utolszor. 20. *III. Richard*. 21. *Ernani*, Kocsis Irma k. a. először. 22. *Tücsök lednya*, 1-ször. 23. *Dinorah*. — Az operák közt Mosonyi „Szép Ilon“ ja van előkészültre kitűzve.

Szerkesztői üzenetek.

— *Fiuméba*: R. Á-nak. Most nagyon időszerűek lennének az ígért képek és közlemények.

— *Bukarestba*: K. F-nek. Adni fogjuk mielőbb a régiebekkel együtt, melyek csak a rajzok el nem készülése miatt késnek. Az utóbbi hetek eseményeiről örömmel vettünk volna levélalakban tüzetes tudósítást.

— *Hódmezővásárhelyre*: T. K.-nak. Hasonlókat ezentul is örömmel fogadunk.

— *Abonyba*: A. L.-nak. A drágakövekről szóló cikket mi fogjuk közölni.

— *Kolozsvárra*: Z. I.-nek. Amaz olasz rege meg fog jelenni, de nem itt. Ugy-e azért nem lesz baj?

— *Lugosra*: A 26. darabot tértívény mellett megkaptuk s erről sürgős magánlevelet is írtunk ugyanaz napon.

— *Pesten*: F.-nek. A vers alakításában van valami nyerő, de mint egész, még sem lapunk irányához mért.

— *Demszura*: L. F. urhölgynek. A csomagolásért nincs külön fizetve. (A kiadó-hivatal.)